

Behçet Kutlu (1864-1948)

Memur, siyasetçi, şair ve yazar. 1864 yılında Çankırı'da doğmuştur. Şâkir Efendizâde Abdullah Hilmi Efendi ve Emine Hanım'ın oğludur. İlk ve orta öğrenimini Çankırı tamamlamış, rüştiye öğreniminin ardından Sungurlu Müftüsü Hacı Mustafa Efendi'den medrese dersleri almış olan Behçet Bey, Fatih Medresesi mezunudur. 13 Eylül 1883'te Çankırı Bidayet Mahkemesinde zabıt katipliği göreviyle memuriyete başlamış, 19 Nisan 1885'te Liva Nafia Dairesi Katipliği'ne nakledilmiştir. 26 Haziran'da zabıt kâtipliği görevine dönmüş, 24 Şubat 1892'de Liva Nüfus Memuru olmuştur. 13 Nisan 1894'te ise Bidayet Mahkemesi üyeliğine seçilmiştir.

Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisindeki milletvekilleri arasında önceki dönemlerde mebusluk yapmış, parlamento tecrübesi bulunanların oranı %27, 1'dir. Behçet Bey de bu kesim içerisinde yer almaktadır. Hacı Tevfik Efendi (Durlanık) ile birlikte Kastamonu vilayetine bağlı Çankırı'yı hem Osmanlı Mebusan Meclisinde hem de Türkiye Büyük Millet Meclisinde temsil eden iki önemli siyasetçiden biridir. Behçet Bey, Bidayet Mahkemesi üyesiyken İkinci Meşrutiyet Dönemi'nde 4 Aralık 1908'de yapılan mebus seçiminde Kastamonu mebusu seçilmiş ve 4 Aralık 1908 - 8 Ağustos 1910 tarihleri arasında görev yapan Mebusan Meclisinde yer almıştır. Mecliste 4. Şube azalığı, Dahiliye Encümeni azalığı ve reisliği, Dördüncü Şube Katipliği, Arzuhal Encümeni, Matbuat Encümeni ve Tanzimat Dairesi azalığı yapmıştır.

Divanı Muhasebe Nizamnamesi, Riyaset makamına gönderilen arzuhallerin akıbeti, Ahzı Asker Kanunu, rıhtımlarda çalışan hamalların durumu, Mükellefiyeti Askeriye Kanunu, telgrafların sansür edildiği iddiaları, gibi konularda 33 takriri vardır. Bütçe, Kızılırmak üzerine inşa edilecek demir köprü, Nüfus Kanunu, Usulü Muhakematı Hukukiye Kanunu, Ağnam Vergisi, resmi kurumların bütçeleri, Kanunu Esasi'de yapılan değişiklikler, teşkilat ve tenkizat dolayısıyla açıkta kalan kamu personeli, askeri personelin emeklilik ve tayinleri, Meclis gündemi, şehremaneti istikrazı, Sicili Nüfus Kanunu, Muhasebe Umumiyye Kanunu, Musakkat Kanunu, Resmi kurumların bütçeleri, Belediye Kanunu, Hazinei Hassa Emlak İdaresi, Pasaport Kanunu, İdarei Vilayat Kanunu, askeri cerrahların ve eczacıların durumu ve Mükellefiyeti Askeriye Kanunu, Tahsili Emval Kanunu, 1325 Muvazenei Umumiye Kanunu, vilayetlerdeki adli teşkilatlar gibi konularda 124 meclis konuşması ve Harbiye bütçesi ile Tahsili Emval Kanunu'yla alakalı 2 tane de sözlü sorusu bulunmaktadır.

5 Nisan 1912 - 23 Temmuz 1912 tarihleri arasında görev yapan ikinci dönemde Mebusan Meclisinde yer almayan Behçet Bey, 1914 yılında yapılan seçimde yeniden Kastamonu mebusu seçilmiştir. Ancak Çerkeş kazasında yapılan seçimlerin iptal olması ve ardından başlayan Birinci Dünya Savaşı yüzünden seçimlerin yapılamamasından dolayı 1 Mayıs 1914 - 21 Aralık 1918 tarihleri arasında görev yapan Mebusan Meclisinde yer alamamıştır. Savaşın ardından Son Osmanlı Mebusan Meclisinin toplanabilmesi amacıyla 15 Aralık 1919'da yapılan seçimde tekrar Kastamonu Mebusu seçilmiştir. 12 Ocak 1920 - 18 Mart 1920 tarihleri arasında görev yapan Mebusan Meclisinde 4. Şubede yer alan Behçet Bey'in siyasi suçların affedilmesi, Kütahya, Eskişehir, Konya, Karahisarı Sahip ve Kastamonu yörelerindeki ağnam vergisi ile ilgili 2 konuşması ile Arızai Cevabiyye müsveddesi konusunda 1 takriri bulunmaktadır.

Mebusan Meclisinin tüm baskı ve tehditlere rağmen 28 Ocak 1920'de oy birliği ile Misak-ı Milli kararlarını kabul etmesi ve 17 Şubat'ta kamuoyuna açıklaması üzerine İstanbul, İtilaf devletleri tarafından resmen işgal edilmiş ve Mebusan Meclisi feshedilmişti. Meclisin feshi üzerine Heyeti Temsiliyenin çağrısına uyarak diğer bir Çankırı Mebusu Tevfik Efendi gibi Behçet Bey de Ankara'ya gelmiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisine katılan Behçet Bey, 2 Ağustos 1920'de Meclis

Genel Kuruluna Çankırı milletvekili olarak takdim edilmiş ve milletvekilliği görevine başlamıştır. Seçim mazbatasında 96 rey ile seçildiği yazan ancak hâl tercümesi bulunmayan Behçet Bey, Mecliste Birinci Şube Üyeliği, Şer'îye, Dâhiliye, Kanun-u Esasi, İstida (dilekçe), Kavanin-i Maliye, Memurin Muhakematı Tetkik Encümenlerinde üye olarak yer almıştır. 1921 yılı Memurin Muhakemat Tetkik Heyeti üye seçimi, Nafia Encümeni Kâtipliği seçimi, Meclis Başkanlığı seçimi, idare memurları seçimi ve 1922 yılı Nafia Vekâleti seçiminde rey tasnif heyeti üyeliklerinde bulunmuştur. 14 Kasım 1922'de Meclis 4. Şube Başkanlığına seçilmiştir.

1922 yılında Adliye Vekili seçilen Celalettin Arif Bey'in, milletvekilliği sürmekle birlikte, Roma'da diplomatik temsilci olarak görev yapıyor olması ve Meclis çalışmalarına katılmaması nedeniyle Behçet Bey, 15 Temmuz 1922 tarihinde geçici olarak Adliye Vekâleti Vekili seçilmiştir. Vekâlete vekilliği esnasında inkılaplara karşı olanları yargılamak için kurulan İkinci Dönem İstiklal Mahkemelerinin bazı idam kararlarına karşı çıkmış ve imza atmamıştır.

Vekillik görevini Celalettin Arif Bey'in Adliye Vekilliğinden istifa etmesi ve yerine 16 Ağustos 1922 tarihinde Kayseri Milletvekili Rifat Bey'in seçilmesine kadar sürdürmüştür. Adliye ve Nafia Vekillikleri için aday olmuş ancak yeterli oyu alamamıştır. Mecliste artan görüş ayrılıkları sonrasında Behçet Bey, bazı kaynaklarda 2. Grup üyeleri arasında, bazı kaynaklarda ise *"Birinci Grup'a kayıtlı olmakla birlikte, gruptan bağımsız hareket eden mebuslar"* arasında gösterilmektedir.

Milletvekili olarak görev yaptığı dönemde tek kanun teklifi bulunmaktadır. Konya Bidayet Mahkemesi Başkanı İhsan ve Üye Sabit ve Refet Efendiler haklarında Konya İstiklal Mahkemesince verilen hükmün kaldırılmasına dair arkadaşlarıyla birlikte verdiği kanun teklifi, Meclisin 28.10.1338 tarihli oturumunda *"Konya Bidayet Mahkemesi Reisi İhsan ve Âzadan Sabit ve Refet efendiler hakkındaki hükmün ref'ine dair Kanun"* adıyla kabul edilmiştir.

Bakanlar Kurulunun vazife ve mesuliyeti, Konya Bidayet Mahkemesi Reisi İhsan Beyle rüfekasının affı, düşmandan kurtarılan yerlere fevkalâde heyetler gönderilmesi, Osmancık Ahzi Asker Şubesi yazıcılarından Mahmud ile Şube Reisi Muammer Efendi hakkındaki mahkumiyet cezaları, Mustafa oğlu Ali Başo'nun cezasının affı, Ceza Kanunu, ithal edilecek ziraat malzemeleri, Hiyaneti Vatani'yeden küreğe mahkûm Mercanoğlu Cemil Yaşar'ın cezası ile Aksaray'da Eskil köyünden Hacı Recep Efendi ve arkadaşlarının cezaları, Mükellefiyeti Nakliye-i Askeriye Kanunu, Muafiyeti Askeriye Vergisi, Karadeniz sahiline ithal edilecek unlardan alınacak verginin kaldırılması, İdare-i Kura ve Nevahi Kanunu, iane toplamak suretiyle halkın izaç edilmemesi, Emniyet Genel Müdürlüğü bütçesi, Adliye Vekâleti bütçesi, asker kaçaklarının affı, Divan-ı Riyaset Katiplerinin seçimi, sigara kağıdı inhisarı ve kibrit istihlak vergisi, İstiklal Harbi'nde yararlılık gösterenlerin cezalarının affı, müftülerin emeklilikten muaf olmaları, kumarın yasaklanması, zirai mükellefiyetler ve nakdi cezalar gibi konularda 58 tane Meclis konuşması bulunmaktadır.

Behçet Bey'in Memurin Muhakematı Azalığından istifası, Heyet-i Vekilenin salâhiyet ve vazifesi, Kırşehir Mebusu Bekir Efendi hakkındaki İstida Encümeni mazbatasının müzakere edilmesi, milletvekillerinin harcırahları hakkındaki kanunun tefsir edilmesi, Ziraat Bankası bütçesi, muhasebe-i hususiyenin lağvedilmesi, ihracat vergisi, milletvekili mazeretleri, Kars'ta düzenlenen konferans, vatan haini olarak görülenlerin bazılarının affı, Müdafa-i Milliye Vekilliğinden ayrılan Refet Paşa'ya Meclis takdirnamesinin verilmesi, İdare-i Kura ve Nevahi Kanunu, Karadeniz sahillerine gelen ithal mallardan alınan vergi gibi konularda 15 adet taktirî tespit edilmiştir. Ayrıca mükellefiyeti ziraiye, Evkafı İslâmiye'nin telfikî idaresi, Hiyaneti Vataniye'den üç sene küreğe mahkûm Mercanoğlu Cemil Yaşar'ın cezası, 1921 yılı Adliye Vekâleti bütçesi ve Hiyanet-i Vataniye Kanunu ile ilgili 5 tane de sözlü sorusu vardır.

15 Nisan 1923 tarihinde seçimlerin tekrarlanması ve Meclisin yenilenmesi kararının alınmasını müteakip, 16 Nisan'da Türkiye Büyük Millet Meclisinin çalışmaları sonlandırılmıştır. Milletvekilliği tek dönem ile sınırlı olan Behçet Bey, milletvekilliği görevinin sona ermesinin ardından Çankırı'ya dönmüştür. 1 Eylül 1928'de memuriyetten emekliye ayrılmış, Soyadı Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden sonra "*Kutlu*" soyadını almıştır. Politika ya da başka bir işle meşgul olmamıştır. Kızı Tayyibe Hanım ile birlikte yalnız bir hayat sürmüş, insanların arasına pek karışmamış, dünya işlerinden uzak bir yaşam sürmüştür. 26 Ekim 1948 tarihinde vefat etmiş olan Behçet Kutlu, Çankırı Sarıbaşa Mezarlığında toprağa verilmiştir. Evli ve iki çocuk babası olan Behçet Bey, Arapça, Farsça ile az da olsa Fransızca bilmektedir.

Behçet Bey, İstiklal Harbi yıllarında Mecliste milletvekili olması dolayısıyla Yeşil Kurdelalı İstiklal Madalyası sahibidir. Ayrıca Sakarya Meydan Muharebesi'nin hatırası olarak I. Dönem TBMM milletvekillerine Meclis Başkanı Mustafa Kemal Paşa tarafından imzalı bir Avusturya Steyner Marka 1 adet tüfek ve 300 mermi hediye edilmiştir.

Memuriyet ve siyaset dışında şairlik ve yazarlık yönü de olan Behçet Kutlu musikiye de ilgi duymuştur. Gençlik döneminde şair atışmalarına da katılmıştır. Şiirlerinde "*Talat*" mahlasını kullanmıştır. Şiirlerinde ve nesirlerinde Namık Kemal'in etkisi belirgin olan Behçet Bey, Servet-i Fünun Edebiyatı (Edebiyat-ı Cedide) akımının takipçisi olmuştur. "*Beliğ Bir Gazel*", "*Tuhfe-i Naçiz*" adlı şiirleri olan Behçet Bey, şiirlerini topladığı mecmuayı bilinmeyen bir sebeple yakmıştır.

Recep BÜYÜKTOLU

KAYNAKÇA

Arşivler

TBMM Arşivi, Behçet Kutlu (Çankırı) – Seçim Mazbatası, <https://www.tbmm.gov.tr>. (Erişim: 25.03.2024).

Resmi Yayınlar

1908 Meclis-i Mebusan Albümü, TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 2023.

TBMM Albümü (1920-2010), TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları, Cilt: 1, Ankara, 2010.

Meclisi Mebusan Ceridesi, Birinci Dönem, Cilt:1, Birinci İnikad, 4 Kanunevvel 1324 Perşembe – Yirmi beşinci İnikad, 3 Kanunuevvel 1327 (1911) Cumartesi.

Meclisi Mebusan Ceridesi, Dördüncü Dönem, Cilt: 1, Birinci İnikad, 12 Kânunusâni 1336 (1920) Pazartesi – Yirmidördüncü İnikad, 18 Mart 1336 (1920) Perşembe.

TBMM Zabıt Ceridesi, Birinci Dönem, 22 Şubat 1337 tarihli 155. İçtima – 22 Şubat 1339 tarihli 197. İçtima.

Araştırma Eserler

Çankırlı Ahmet Talat (Onay), **Çankırı Şairleri**, Çankırı Matbaası, Çankırı, 1930.

ÇOKER Fahri, **Türk Parlamento Tarihi**, TBMM Vakfı Yayınları, Cilt: 1, TBMM Basımevi Müdürlüğü, Ankara, 1994.

DEMİREL Ahmet, **Birinci Meclis'te Muhalefet-İkinci Grup**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2003.

DURAN Hakkı, "Behçet Kutlu (1864 -1948)", <https://cansaati.org/2017/10/27/cbk-behcet-kutlu-1864-1948/>(Erişim: 24.03.2024).

GÜNEŞ İhsan, **Birinci TBMM'nin Düşünce Yapısı (1920-1923)**, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul, 2008.

ÖZCAN Mehmet Şah, "Tevfik Efendi (Mehmet Tevfik Durlanık) (1871-1944)", <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/tevfik-efendi-mehmet-tevfik-durlanik-1871-1944/?pdf=6602> (Erişim Tarihi: 22.03.2024).

YILMAZ Metin, "Behçet Kutlu Bey", <https://www.cankiripostasi.com/zincirciogullari-5-makale,437.html> (Erişim Tarihi: 21.03.2024).

28/10/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/behcet-kutlu-1864-1948/?pdf=7333> adresinden erişilmiştir